

Jakost električnog struje I definiramo kao količinu naboja Q koja u vremenu t prođe kroz presjek vodiča:

$$I = \frac{Q}{t}$$

Gustoća struje J je omjer jakosti struje I i površine presjeka vodiča S :

$$J = \frac{I}{S}$$

Električni otpor vodiča R proporcionalan je duljini vodiča l , a obrnuto proporcionalan površini presjeka vodiča S , gdje je ρ električna otpornost

$$R = \rho \frac{l}{S}$$

Ohmov zakon: jakost struje I proporcionalna je naponu U , a obrnuto proporcionalna otporu R :

$$I = \frac{U}{R}$$

Ovisnost otpora o temperaturi (α je temperaturni koeficijent):

$$R = R_0 (1 + \alpha \Delta t)$$

Realni izvor: napon realnog izvora umanjeno je za pad napona na izvoru (umnožak struje i unutarnjeg otpora):

$$U = \varepsilon - I \cdot R_u$$

Spajanje otpornika

• ukupni otpor **serijskog spoja** n otpornika:

$$R_u = R_1 + R_2 + \dots + R_n$$

• ukupni otpor **paralelnog spoja** n otpornika:

$$\frac{1}{R_u} = \frac{1}{R_1} + \frac{1}{R_2} + \dots + \frac{1}{R_n}$$

Rad električne struje

$$W = U \cdot I \cdot t$$

Snaga električne struje

$$P = U \cdot I$$

Magnetske sile:

- **Lorentzova sila** djeluje na točkasti naboj Q koji se brzinom v giba u magnetskom polju indukcije B :

$$F = BQv$$

- **Na vodič** duljine l kojim teče struja I u magnetskom polju indukcije B djeluje sila:

$$F = BI l$$

Magnetska indukcija:

- **jakost magnetske indukcije ravnog vodiča** kojim teče struja I na udaljenosti r od vodiča:

$$B = \mu_0 \mu_r \frac{I}{2\pi r}$$

- **jakost magnetske indukcije zavojnice** s N zavoja, duljine l kroz koju teče struja I :

$$B = \mu_0 \mu_r \frac{NI}{l}$$

Magnetska permeabilnost:

$$\mu = \mu_0 \mu_r$$

Magnetski tok je umnožak magnetske indukcije i površine kroz koju prolaze magnetske silnice:

$$\Phi = B \cdot S$$

Faradayev zakon elektromagnetske indukcije: inducirani napon jednak je promjeni magnetskog toka u vremenskom intervalu:

$$U_i = -N \frac{\Delta\Phi}{\Delta t}$$

Samoindukcija je pojava inducirano napona u zavojnici inuktiviteta L zbog promjene jakosti struje:

$$U_i = -L \frac{\Delta I}{\Delta t}$$

Međuindukcija:

$$M = \sqrt{L_1 L_2}$$

1.1. Gibanje naboja pod utjecajem električnog polja

1. Odredite konačnu brzinu elektrona u katodnoj cijevi spojenoj na napon od 220 V.

Rješenje: $8,8 \cdot 10^6 \text{ ms}^{-1}$

2. Koliki broj elektrona sadrži naboj od $2 \mu\text{C}$?

Rješenje: $1,25 \cdot 10^{13}$

3. Odredite jakost električnog polja koje djeluje silom od 1 N na naboj od 0,001 C.

Rješenje: 1000 NC^{-1}

4. Odredite naboj na koji djeluje sila od 5 N ako je jakost električnog polja u toj točki 10 NC^{-1} .

Rješenje: 0,5 C

1.2. Električna struja

1. Žicom teče stalna struja jakosti 2 A. Koliko naboja prođe kroz žicu u 1 min?

Rješenje: 120 C

2. Koliko elektrona u minuti prođe presjekom žice ako je jakost struje u žici 0,7 A?

Rješenje: $2,6 \cdot 10^{20}$

3. Koliko elektrona u sekundi prođe kroz električnu žarulju ako je jakost struje kroz žarulju 1,5 A?

Rješenje: $9,4 \cdot 10^{18}$

4. Odredite jakost struje ako poprečnim presjekom vodiča u vremenu od 2 s prođe $5 \cdot 10^{20}$ elektrona.

Rješenje: 40 A

5. Odredite gustoću struje ako kroz vodič promjera 2 mm u vremenu od 4 s prođe $12 \cdot 10^{19}$ elektrona.

Rješenje: $1,53 \cdot 10^6 \text{ Am}^{-2}$

6. Kroz žaruljicu u vremenu od 2 min prođe količina naboja od 0,5 C. Kolika je jakost struje koja teče kroz žaruljicu?

Rješenje: 0,4 A

7. Kroz žaruljicu teče struja jakosti 0,12 A. Odredite broj elektrona koji prođe kroz žaruljicu u vremenu od 6 min.

Rješenje: $27 \cdot 10^{19}$

8. U Bohrovu modelu vodikova atoma elektron najnižeg energijskog stanja giba se brzinom od $2,19 \cdot 10^6 \text{ ms}^{-1}$ kružnom putanjom polumjera $5,29 \cdot 10^{-11} \text{ m}$. Kolika je jakost struje?

Rješenje: 1,05 mA

1.3. Električni otpor. Ohmov zakon

1. Odredite otpor aluminijske žice duljine 20 cm i promjera 4 mm. ($\rho_{\text{aluminij}} = 0,0287 \Omega\text{mm}^2\text{m}^{-1}$)
Rješenje: 0,46 m Ω
2. Odredite električnu vodljivost bakrene žice duljine 80 cm i promjera 3 mm. ($\rho_{\text{bakar}} = 0,0175 \Omega\text{mm}^2\text{m}^{-1}$)
Rješenje: 504,6 S
3. Žicu od platine, duljine 12 cm i poprečnog presjeka 1,3 mm², spojimo na izvor napona od 0,1 V zanemarivog unutarnjeg otpora. Odredite jakost struje koja će teći žicom. ($\rho_{\text{platina}} = 0,11 \Omega\text{mm}^2\text{m}^{-1}$)
Rješenje: 10 A
4. Odredite poprečni presjek bakrene žice ako joj je duljina 2 m, a njezin otpor 0,02 Ω . ($\rho_{\text{bakar}} = 0,0175 \Omega\text{mm}^2\text{m}^{-1}$)
Rješenje: 1,75 mm²
5. Razlika potencijala od 100 V održava se na otporniku otpora 10 Ω u vremenu od 20 s. Koliki ukupni naboj prođe kroz žicu u tom vremenu?
Rješenje: 2 C
6. Izračunajte promjer žarne niti od volframa. Njezina duljina je 2 cm, a otpor 0,05 Ω . Otpornost volframa je $5,6 \cdot 10^{-8} \Omega\text{m}$.
Rješenje: 0,17 mm
7. Baterija napona 9 V daje struju od 117 mA u strujnom krugu vanjskog otpora 72 Ω . Odredite unutarnji otpor baterije.
Rješenje: 4,92 Ω
8. Odredite duljinu aluminijske žice promjera 4 mm i otpora jednakog otporu bakrene žice promjera 2 mm i duljine 60 cm. ($\rho_{\text{aluminij}} = 0,0287 \Omega\text{mm}^2\text{m}^{-1}$, $\rho_{\text{bakar}} = 0,0175 \Omega\text{mm}^2\text{m}^{-1}$)
Rješenje: 1,5 m
9. Kako se odnose duljine bakrene i srebrne žice ako imaju jednake otpore? Poprečni presjek srebrne žice je 2 mm², dok je polumjer bakrene žice 1,2 mm. ($\rho_{\text{srebro}} = 0,016 \Omega\text{mm}^2\text{m}^{-1}$, $\rho_{\text{bakar}} = 0,0175 \Omega\text{mm}^2\text{m}^{-1}$)
Rješenje: $l_{\text{srebro}} : l_{\text{bakar}} = 2 : 1$
10. Dva aluminijska vodiča imaju jednak otpor. Površine njihovih poprečnih presjeka iznose 2 mm² i 1 mm². Kolika je duljina tanjeg vodiča ako je deblji dugačak 10 m?
Rješenje: 5 m
11. Razlika potencijala od 12 V daje jakost struje od 0,4 A u žici duljine 3,2 m i polumjera 0,4 cm. Izračunajte:
  - a) otpor žice
  - b) otpornost žice.

Rješenje: a) 30 Ω ; b) $4,7 \cdot 10^{-4} \Omega\text{m}$

12. U strujnom krugu paralelno su spojeni ampermetar otpora $R_A = 3 \Omega$ i voltmetar otpora $R_V = 303 \Omega$. Na ampermetru je izmjerena struja $I_A = 25 \text{ mA}$. Koliki napon pokazuje voltmetar?

Rješenje: 75 mV

13. Akumulator ima elektromotornu silu (EMS) od 12 V i unutarnji otpor od $0,05 \Omega$. Na njega je spojena žarulja otpora 3Ω . Koliki je napon između polova akumulatora?

Rješenje: 11,8 V

14. U strujnom krugu izmjeničnog napona frekvencije 50 Hz izmjerena je jakost struje od 2 A ako je u krugu samo omski otpornik otpora 400Ω . Koliki mora biti kapacitet kondenzatora koji se doda u isti strujni krug kako bi struja pala na 1 A?

Rješenje: $4,6 \mu\text{F}$

15. Bakrena žica, poprečnog presjeka 3 mm^2 , dugačka je 10 m na temperaturi od $20 \text{ }^\circ\text{C}$. Koliki je otpor te žice na temperaturi od $30 \text{ }^\circ\text{C}$? Koeficijent toplinskog rastezanja bakra je $3,9 \cdot 10^{-3} \text{ }^\circ\text{C}^{-1}$, a otpornost $0,0175 \Omega\text{mm}^2\text{m}^{-1}$.

Rješenje: $5,89 \cdot 10^{-2} \Omega$

16. Otpor bakrene žice je $3,35 \Omega$ pri $0 \text{ }^\circ\text{C}$. Koliki otpor ima ista žica pri temperaturi od $50 \text{ }^\circ\text{C}$? Temperaturni koeficijent bakra je $4,3 \cdot 10^{-3} \text{ }^\circ\text{C}^{-1}$.

Rješenje: $4,1 \Omega$

17. Žica ima otpor 25Ω pri temperaturi od $20 \text{ }^\circ\text{C}$, a $25,17 \Omega$ pri $35 \text{ }^\circ\text{C}$. Odredite temperaturni koeficijent.

Rješenje: $4,5 \cdot 10^{-3} \text{ }^\circ\text{C}^{-1}$

18. Odredite unutarnji otpor baterije napona 1,52 V, kojom u kratkom spoju teče struja od 25 A.

Rješenje: $0,061 \Omega$

19. Izvor istosmjernog napona ima razliku potencijala od 120 V između polova kad nije spojen u strujni krug. Ako ga spojimo u strujni krug kojim teče struja jakosti 20 A, tada je napon između polova izvora 115 V. Odredite unutarnji otpor izvora.

Rješenje: $0,25 \Omega$

20. Ampermetar može mjeriti maksimalnu struju od 25 mA. Otpor ampermetra je $R_A = 300 \Omega$ a struja u krugu je 100 mA. Koliki mora biti otpor koji se spoji paralelno s ampermetrom da bi se mogla izmjeriti maksimalna struja?

Rješenje: 100Ω

21. Od komada metala napravljen je vodič oblika valjka duljine l i izmjeren mu je otpor R . Taj komad metala je zatim rastaljen i napravljen je valjak duljine $2l$. Koliko sada iznosi izmjereni otpor?

Rješenje: $4R$